

Установка новой линии по производству продуктов питания: какие разрешения или согласования нужно получить предпринимателю

Пищевая промышленность – это одна из отраслей, которая динамически развивается в Украине. Постоянно появляется новая продукция, открываются новые предприятия, но при этом растет и конкуренция на данном рынке, потребители останавливают свой выбор на более дешевой и качественной продукции. Усиление конкуренции и требовательность потребителей вынуждает производителей постоянно обновлять свои мощности.

В этой статье мы рассмотрим, **какие разрешения или согласования нужно получить предпринимателю** для установки производственной линии по производству пищевых продуктов в помещениях, которые уже используются для такого производства или предназначены для него.

Санитарные требования к производству пищевых продуктов

Законом Украины от 23.12.97 г. № 771/97-ВР «О безопасности и качестве пищевых продуктов» (далее - Закон о пищевых продуктах) предусмотрено, что **пищевым продуктом** (едой) признается любое вещество или продукт (сырой, включая сельскохозяйственную продукцию, необработанный, полуобработанный или обработанный), предназначенный для потребления человеком. Пищевой продукт включает напиток, жевательную резинку и любое другое вещество, а также и воду, которые изначально входят в состав пищевого продукта во время производства, подготовки или обработки.

Именно тот факт, что эти продукты непосредственно употребляются человеком в качестве пищи, определяет необходимость проведения особенного санитарного контроля со стороны Государственной санитарно-эпидемиологической службы Украины (далее – Санитарная служба) или Государственной службы ветеринарной медицины Украины (далее – Ветеринарная служба).

Статья 5 Закона о пищевых продуктах предусматривает, что Санитарная служба осуществляет государственный контроль в определенных санитарным законодательством случаях за такими пищевыми продуктами на мощностях (объектах) по их производству и/или обращению (далее - пищевые продукты, подконтрольные санитарной службе). Так, Санитарной службе подконтрольны:

- 1) все пищевые продукты для специального диетического потребления;
- 2) все функциональные пищевые продукты;

3) все пищевые продукты за исключением тех, которые подконтрольны Ветеринарной службе, а именно:

а) необработанные пищевые продукты животного происхождения на мощностях (объектах) по их производству;

б) все растительные продукты, сельскохозяйственная продукция и необработанные пищевые продукты животного происхождения, которые продаются на агропродовольственных рынках.

Производители, которые осуществляют деятельность по производству и/или обращению пищевых продуктов, используя на праве собственности или пользования территории, сооружения или комплексы сооружений, помещения, здания, оборудование и другие средства, включая транспортные, **должны получить эксплуатационное разрешение Санитарной или Ветеринарной службы** в зависимости от подконтрольности продукта. Такое разрешение выдается на каждую из таких мощностей (объектов), которые используются для осуществления вышеупомянутой деятельности.

Порядком выдачи эксплуатационного разрешения для мощностей (объектов) по производству, переработке или реализации пищевых продуктов, утвержденным постановлением КМУ от 12.05.07 г. № 712 предусмотрено, что **такое разрешение выдается на мощности (объекты), расположенные по одному адресу** (только территория, сооружения или комплекс сооружений, помещения, здания, оборудование, с детализацией на уровне производственной линии) и определены собственником мощностей (объектов).

Производители должны получить эксплуатационное разрешение **на каждую** из мощностей (объектов) в таких случаях:

- 1) после введения в эксплуатацию построенных (реконструированных) объектов по производству, переработке или реализации пищевых продуктов;
- 2) в случае изменения вида хозяйственной деятельности и состояния капитальных помещений;
- 3) если эксплуатационное разрешение было отменено;
- 4) в случае осуществления экспорта пищевых продуктов.

Для получения эксплуатационного разрешения оператору мощностей (объектов) необходимо обратиться с заявлением к главному государственному санитарному врачу или главному государственному

инспектору ветеринарной медицины соответствующей территории по форме, установленной главным государственным санитарным врачом Украины или главным государственным инспектором ветеринарной медицины Украины. На сегодняшний день форма заявления на получение разрешения утверждена, в частности, приказом МОЗ Украины от 12.07.07 г. № 399.

К заявлению прилагаются:

1) копия свидетельства о государственной регистрации субъекта хозяйствования, засвидетельствованная в установленном порядке;

2) копия акта государственной приемной комиссии о принятии в эксплуатацию завершеного строительства (реконструкции) объекта или копия акта технической комиссии, засвидетельствованная в установленном порядке;

3) перечень пищевых продуктов, которые производятся, перерабатываются или реализуются, с подписью заявителя;

4) протоколы исследований пищевых продуктов, проведенных аккредитованными лабораториями.

В случае если у производителя уже есть эксплуатационное разрешение, но при этом устанавливается новая производственная линия, необходимо обратиться в Санитарную или Ветеринарную службу с такими намерениями не позднее, чем за 30 календарных дней до начала такого производства, переработки или реализации. Соответствующая служба должна провести инспекцию новых производственных линий и необходимые исследования в течение 30 календарных дней со дня поступления заявления. Оператор мощностей (объектов) может начать использование новых производственных линий после получения акта по результатам проведения инспекции, если такой акт подтверждает соответствие требованиям санитарных мероприятий.

Охрана труда

Действующее законодательство Украины также выдвигает **требования относительно безопасности для работников производственных линий**, в том числе линий по производству пищевых продуктов. Законом Украины от 14.10.92 г. № 2694-XII «Об охране труда» (далее – Закон об охране труда) установлено, что производственные здания, сооружения, машины, механизмы, оборудование, транспортные средства, которые вводятся в действие после строительства (изготовления) или реконструкции, капитального ремонта и тому подобное, и технологические процессы должны соответствовать требованиям нормативно-правовых актов по охране труда.

Не допускается строительство, реконструкция, техническое переоснащение (и тому подобное)

производственных объектов, инженерных инфраструктур объектов социально-культурного назначения, изготовление и внедрение новых для данного предприятия технологий и указанных средств без предварительной экспертизы рабочего проекта или рабочей документации на их соответствие нормативно-правовым актам по охране труда.

Частью 4 ст. 21 Закона об охране труда предусмотрено, что работодатель должен получить разрешение на начало работы и виды работ предприятия, деятельность которого связана с выполнением работ и эксплуатацией объектов, машин, механизмов, оборудования повышенной опасности. Кроме того, согласно ч. 7 ст. 21 данного Закона технологические процессы, машины, механизмы, оборудование, транспортные средства, химические вещества и их соединения и другая опасная продукция, приобретенные за рубежом, допускаются в эксплуатацию (к применению) только при условии проведения экспертизы на соответствие их нормативно-правовым актам по охране труда, действующим на территории Украины.

Выдача разрешений, предусмотренных указанной статьей Закона об охране труда, регулируется Порядком выдачи разрешений Государственным комитетом по надзору за охраной труда и его территориальными органами, утвержденным постановлением КМУ от 15.10.03 г. № 1631 (далее – Порядок КМУ о разрешениях Госкомохрантруда) и Инструкцией о применении Порядка выдачи разрешений Государственным комитетом по надзору за охраной труда и его территориальными органами, утвержденной приказом Государственного комитета по надзору за охраной труда от 21.01.04 г. № 13 (далее – Инструкция Госкомохрантруда).

В соответствии с приложениями 1 и 2 к Порядку КМУ о разрешениях Госкомохрантруда (перечень работ повышенной опасности и перечень объектов, машин, механизмов, оборудования повышенной опасности, – соответственно) **повышенную опасность**, в частности, **представляют**:

- обслуживание механических и автоматических линий (п. 74 приложения 1 к Порядку КМУ о разрешениях Госкомохрантруда – перечень работ повышенной опасности), а также

- оборудование основных производств для пищевой промышленности (п. 26 приложения 2 к Порядку КМУ о разрешениях Госкомохрантруда - перечень объектов, машин, механизмов, оборудования повышенной опасности).

Для получения разрешения на обслуживание механических и автоматических линий и на эксплуатацию отечественного оборудования основных производств для пищевой промышленности необходимо обращаться в территориальное управление Госнадзорхрантруда по месту их расположения, а для получения разрешения относительно эксплуатации оборудова-

ния, изготовленного за рубежом, – в центральный аппарат Госкомохрантруда.

К заявлению должно быть приложено:

- на начало (продолжение) выполнения работы повышенной опасности - заключение экспертизы о способности субъекта хозяйственной деятельности обеспечить выполнение требований законов и других нормативно-правовых актов по охране труда и промышленной безопасности во время выполнения заявленной работы;

- на эксплуатацию объекта - заключение экспертизы о соответствии объекта требованиям нормативно-правовых актов по охране труда и промышленной безопасности (с учетом результатов сертификации в системе УкрСЕПРО в случае ее проведения) и возможности субъекта хозяйственной деятельности обеспечить выполнение требований законодательства во время его эксплуатации, а также эксплуатационную документацию (копии инструкции по эксплуатации, паспорта, предписания и т.п.) на украинском или, в виде исключения, русском языке (для объекта, который изготовлен за рубежом).

В предоставлении разрешения отказывают в случае:

1) непредоставления субъектом хозяйственной деятельности необходимых документов и (или) неправильного их оформления;

2) предоставления недостоверных данных или заключения экспертизы, утвержденного или составленного ранее, чем за год до даты регистрации заявления;

3) установления согласно заключению экспертизы несоответствия объекта экспертизы требованиям законов и других нормативно-правовых актов по охране труда и промышленной безопасности.

После устранения причин, которые привели к отказу в выдаче разрешения, субъект хозяйственной деятельности имеет право повторно подать заявление на получение разрешения.

Выводы

Таким образом, для установки производственной линии по производству пищевых продуктов **необходимо получить:**

1. Эксплуатационное разрешение соответствующего главного государственного санитарного врача или главного государственного инспектора ветеринарной медицины на мощности (объекты), на которых будет производиться эта продукция, если такое разрешение еще не получено после:

а) введения в эксплуатацию построенных (реконструированных) объектов по производству, переработке или реализации пищевых продуктов;

б) изменения вида хозяйственной деятельности и состояния капитальных помещений;

в) отмены такого разрешения или осуществления экспорта пищевых продуктов.

В иных случаях, если производитель имеет эксплуатационное разрешение и планирует только установить новую производственную линию, необходимо получить акт по результатам проведения инспекции новой производственной линии, который подтвердит ее соответствие требованиям санитарных мероприятий.

2. Разрешение соответствующего органа по охране труда на обслуживание механических и автоматических линий и на эксплуатацию оборудования основных производств для пищевой промышленности, для чего пройти с положительным заключением:

а) экспертизу о способности производителя обеспечить выполнение требований законов и других нормативно-правовых актов по охране труда и промышленной безопасности во время обслуживания механических и автоматических линий;

б) экспертизу о соответствии оборудования основных производств для пищевой промышленности требованиям нормативно-правовых актов по охране труда и промышленной безопасности (с учетом результатов сертификации в системе УкрСЕПРО в случае ее проведения) и возможности субъекта хозяйственной деятельности обеспечить выполнение требований законодательства во время его эксплуатации.

Кроме того, технологические процессы, машины, механизмы, оборудование и другая опасная продукция, приобретенные за рубежом, допускаются в эксплуатацию (к применению) только при условии проведения экспертизы на соответствие их нормативно-правовым актам по охране труда, действующим на территории Украины.

Виталий ПАЦЮК
партнер ЮК «КПД Консалтинг»

Встановлення нової лінії з виробництва продуктів харчування: які дозволи або погодження потрібно отримати підприємцю

Харчова промисловість – це одна з галузей, що динамічно розвивається в Україні. Постійно з'являється нова продукція, відкриваються нові підприємства, але при цьому зростає і конкуренція на цьому ринку, споживачі зупиняють свій вибір на більш дешевій і якісній продукції. Посилення конкуренції і вимогливість споживачів змушує виробників постійно оновлювати свої потужності.

У цій статті ми розглянемо, **які дозволи або погодження потрібно отримати підприємцю** для встановлення виробничої лінії з виробництва харчових продуктів у приміщеннях, які вже використовуються для такого виробництва або призначені для нього.

Санітарні вимоги до виробництва харчових продуктів

Законом України від 23.12.97 р. № 771/97-ВР «Про безпеку та якість харчових продуктів» (далі - Закон про харчові продукти) передбачено, що **харчовим продуктом** (їжею) визнається будь-яка речовина або продукт (сирий, включаючи сільськогосподарську продукцію, необроблений, напівоброблений або оброблений), призначений для споживання людиною. Харчовий продукт включає напій, жувальну гумку та будь-яку іншу речовину, а також і воду, які навмисно входять до складу харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки.

Саме той факт, що ці продукти безпосередньо вживаються людиною у їжу, зазначає необхідність у проведенні особливого санітарного контролю з боку Державної санітарно-епідеміологічної служби України (далі – Санітарна служба) або Державної служби ветеринарної медицини України (далі – Ветеринарна служба).

Стаття 5 Закону про харчові продукти передбачає, що Санітарна служба здійснює державний контроль у визначених санітарним законодавством випадках за такими харчовими продуктами на потужностях (об'єктах) з їх виробництва та/або обігу (далі - харчові продукти, підконтрольні санітарній службі). Так, Санітарній службі підконтрольні:

1) усі харчові продукти для спеціального дієтичного споживання;

2) усі функціональні харчові продукти;

3) усі харчові продукти, крім тих, що підконтрольні Ветеринарній службі, а саме:

а) необроблені харчові продукти тваринного походження на потужностях (об'єктах) з їх виробництва;

б) усі рослинні продукти, сільськогосподарська продукція та необроблені харчові продукти тваринного походження, що продаються на агропродовольчих ринках.

Виробники, які здійснюють діяльність з виробництва та/або обігу харчових продуктів, використовуючи за правом власності або користування території, споруди або комплекси споруд, приміщення, будівлі, обладнання та інші засоби, включаючи транспортні засоби, **повинні отримати експлуатаційний дозвіл Санітарної або Ветеринарної служби** в залежності від підконтрольності продукту. Такий дозвіл видається на кожну з таких потужностей (об'єктів), що використовуються для здійснення вищезазначеної діяльності.

Порядком видачі експлуатаційного дозволу для потужностей (об'єктів) з виробництва, переробки або реалізації харчових продуктів, затвердженим постановою КМУ від 12.05.07 р. № 712 передбачено, що **такий дозвіл видається на потужності (об'єкти), що розташовані за однією адресою** (тільки територія, споруди або комплекс споруд, приміщення, будівлі, обладнання з деталізацією на рівні виробничої лінії) і визначені власником потужностей (об'єктів).

Виробники повинні отримати експлуатаційний дозвіл **на кожну** з потужностей (об'єктів) у таких випадках:

1) після введення до експлуатації побудованих (реконструйованих) об'єктів з виробництва, переробки або реалізації харчових продуктів;

2) у разі зміни виду господарської діяльності та стану капітальних приміщень;

3) якщо експлуатаційний дозвіл був скасований;

4) у разі здійснення експорту харчових продуктів.

Для отримання експлуатаційного дозволу оператору потужностей (об'єктів) необхідно звернутися із заявою до головного державного санітарного лікаря або головного державного інспектора ветеринарної медицини відповідної території за формою, встановленою головним державним санітарним лікарем України або

головним державним інспектором ветеринарної медицини України. На сьогоднішній день форма заяви на отримання дозволу затверджена, зокрема, наказом МОЗ України від 12.07.07 р. № 399.

До заяви додаються:

1) копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта господарювання, засвідчена в установленому порядку;

2) копія акта державної приймальної комісії про прийняття до експлуатації закінченого будівництва (реконструкції) об'єкта або копія акта технічної комісії, засвідчена в установленому порядку;

3) перелік харчових продуктів, що виробляються, переробляються або реалізуються, за підписом заявника;

4) протоколи досліджень харчових продуктів, проведених акредитованими лабораторіями.

У випадку, якщо у виробника вже є експлуатаційний дозвіл, але при цьому встановлюється нова виробнича лінія, необхідно звернутися до Санітарної або Ветеринарної служби про такі наміри не пізніше, ніж за 30 календарних днів до початку такого виробництва, переробки або реалізації. Відповідна служба повинна провести інспекцію нових виробничих ліній та необхідні дослідження протягом 30 календарних днів з дня надходження заяви. Оператор потужностей (об'єктів) може почати використання нових виробничих ліній після отримання акта за результатами проведення інспекції, якщо такий акт підтверджує відповідність вимогам санітарних заходів.

Охорона праці

Чинне законодавство України також висуває **вимоги щодо безпеки для працівників виробничих ліній**, в тому числі ліній з виробництва харчових продуктів. Законом України від 14.10.92 р. № 2694-XII «Про охорону праці» (далі – Закон про охорону праці) встановлено, що виробничі будівлі, споруди, машини, механізми, устаткування, транспортні засоби, що вводяться в дію після будівництва (виготовлення) або реконструкції, капітального ремонту тощо, та технологічні процеси повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів з охорони праці.

Не допускається будівництво, реконструкція, технічне переоснащення тощо виробничих об'єктів, інженерних інфраструктур об'єктів соціально-культурного призначення, виготовлення і впровадження

нових для даного підприємства технологій і зазначених засобів без попередньої експертизи робочого проекту або робочої документації на їх відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці.

Частиною 4 ст. 21 Закону про охорону праці передбачено, що роботодавець повинен одержати дозвіл на початок роботи та види робіт підприємства, діяльність якого пов'язана з виконанням робіт та експлуатацією об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки. Крім того, згідно з ч. 7 ст. 21 цього Закону технологічні процеси, машини, механізми, устаткування, транспортні засоби, хімічні речовини і їх сполуки та інша небезпечна продукція, придбані за кордоном, допускаються до експлуатації (до застосування) лише за умови проведення експертизи на відповідність їх нормативно-правовим актам з охорони праці, які чинні на території України.

Видача дозволів, передбачених вказаною статтею Закону про охорону праці, регулюється Порядком видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами, затвердженим постановою КМУ від 15.10.03 р. № 1631 (далі – Порядок КМУ про дозволи Держкомохоронпраці), та інструкцією щодо застосування Порядку видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами, затвердженою наказом Державного комітету з нагляду за охороною праці від 21.01.04 р. № 13 (далі – Інструкція Держкомохоронпраці).

Згідно з додатками 1 та 2 до Порядку КМУ про дозволи Держкомохоронпраці (перелік робіт підвищеної небезпеки та перелік об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки – відповідно) **підвищену небезпеку**, зокрема, **становить:**

- обслуговування механічних та автоматичних ліній (п. 74 додатку 1 до Порядку КМУ про дозволи Держкомохоронпраці – перелік робіт підвищеної небезпеки), а також

- обладнання основних виробництв для харчової промисловості (п. 26 додатку 2 до Порядку КМУ про дозволи Держкомохоронпраці - перелік об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки).

Для отримання дозволу на обслуговування механічних та автоматичних ліній і на експлуатацію вітчизняного обладнання основних виробництв для харчової промисловості необхідно звертатися до територіального управління Держнаглядохоронпраці за місцем їх розташування, а для отримання дозволу щодо екс-

плуатації обладнання, виробленого за кордоном – до центрального апарату Держкомохоронпраці.

До заяви має бути додано:

- на початок (продовження) виконання роботи підвищеної небезпеки - висновок експертизи щодо спроможності суб'єкта господарської діяльності забезпечити додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки під час виконання заявленої роботи;

- на експлуатацію об'єкта - висновок експертизи щодо відповідності об'єкта вимогам нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки (з урахуванням результатів сертифікації в системі УкрСЕПРО у разі її проведення) і спроможності суб'єкта господарської діяльності забезпечити додержання вимог законодавства під час його експлуатації, а також експлуатаційну документацію (копії інструкції з експлуатації, паспорта, настанови тощо) українською або, як виняток, російською мовою (для об'єкта, який виготовлено за кордоном).

У наданні дозволу відмовляється у разі:

(1) ненадання суб'єктом господарської діяльності необхідних документів та (або) неправильного їх оформлення;

(2) надання недостовірних даних або висновку експертизи, який затверджено чи складено більше, ніж за рік до дати реєстрації заяви;

(3) встановлення за висновком експертизи невідповідності об'єкта експертизи вимогам законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки.

Після усунення причин, які призвели до відмови у видачі дозволу, суб'єкт господарської діяльності має право повторно подати заяву на одержання дозволу.

Висновки

Таким чином, для встановлення виробничої лінії з виробництва харчових продуктів **необхідно отримати:**

1. Експлуатаційний дозвіл відповідного головного державного санітарного лікаря або головного державного інспектора ветеринарної медицини на потужності (об'єкти), на яких буде вироблятися ця продукція, якщо такий дозвіл ще не отриманий після:

а) введення до експлуатації побудованих (реконструйованих) об'єктів з виробництва, переробки або реалізації харчових продуктів;

б) зміни виду господарської діяльності та стану капітальних приміщень;

в) скасування такого дозволу або здійснення експорту харчових продуктів.

В інших випадках, якщо виробник має експлуатаційний дозвіл і планує лише встановити нову виробничу лінію, необхідно отримати акт за результатами проведення інспекції нової виробничої лінії, який підтвердить її відповідність вимогам санітарних заходів;

2. Дозвіл відповідного органу з охорони праці на обслуговування механічних та автоматичних ліній і на експлуатацію обладнання основних виробництв для харчової промисловості, для чого пройти з позитивним висновком:

а) експертизу щодо спроможності виробника забезпечити додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки під час обслуговування механічних та автоматичних ліній;

б) експертизу щодо відповідності обладнання основних виробництв для харчової промисловості вимогам нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки (з урахуванням результатів сертифікації в системі УкрСЕПРО у разі її проведення) і спроможності суб'єкта господарської діяльності забезпечити додержання вимог законодавства під час його експлуатації.

Крім того, технологічні процеси, машини, механізми, устаткування та інша небезпечна продукція, придбані за кордоном, допускаються до експлуатації (до застосування) лише за умови проведення експертизи на відповідність їх нормативно-правовим актам з охорони праці, які чинні на території України.

Віталій ПАЦЮК
партнер ЮК «КПД Консалтинг»